

A Kapocsemler

Jávorszky Béla Szilárd

Fura kettősség feszül Hartyándi Jenőben: egyfelől a legprogresszívebb filmes és zenei irányzatok, a jövőbe mutató kortárs művészet izgatja, másfelől az ősi paraszti kultúra, az archaikus múlt. S e két szellemi világ benne a lehető legtermészetesebb módon alkot egységet. Ugyanez a kettősség jellemzi az általa életre hívott, tizen-nyolc éve futó győri Mediawave-et, Közép-Európa egyik legjelentősebb nemzetközi film- és összművészeti fesztiválját, ahol szintén harmonikusan él együtt a hagyományörzés és a radikális avantgárd. S mára kialakult körülötte az a közönség, amely ezt a kettősséget nemcsak tolerálja, de kifejezetten élvezi.

Némi eufemizmussal azt is mondhatnánk: Hartyándi Jenő maga a múlt és a jövő közti kapocs.

Bár már a szülei is Győrben születtek, a német, sváb és magyar gyökerű rokonság a környező falvakból származik. Maga a Hartyándi név szintén unikum – akit ma Magyarországon így hívnak, biztos, hogy szegről-végről rokon. Miután a háború előtt a föld számított az egyedüli értéknek, a vasutas nagypapa minden pénzét ebbe fektette. Mindenekelőtt Győr déli részén, a város legmagasabb pontján, Szabadhegyen vett földeket.

Hartyándi Jenő itt, félig külvárosi, félig falusi környezetben nőtt fel. Aztán a hetvenes években a ház mögötti részt a tanács kisajátította, és lakótelepet építettek köréjük. Nem sokra rá ezért inkább a környező településeken nézett szét. Végül Ravazdon talált magának menedéket, egy szimpatikus, omladozó parasztházat, hatalmas gyümölcsössel. A természetközeli lét, a paraszti kultúra tisztelete tehát családi örökség nála. A művészettel pedig polihisztor édesapja révén ismerkedett meg, aki mérnökember létére fiatal korában festett és fotózott.

Középiskolásként a Szabad Európa Rádióban találkozott először a progresszív rockkal, különösen az If és a Colosseum

zenéje ragadta meg. Majd ennek magyar vonulata, a Syrius, a Mini, a Kisrákfogó. Később – generációja sok tagjához hasonlóan – az elérhető legnagyobb szabadságfokot sugárzó Lengyelországban csavargva, stoppolva botlott bele rengeteg szokatlan, érdekes zenébe, főként bluesba és dzsesszbe. Budapestre felkerülve pedig sorra járta az egyetemi klubokat, így talált rá Szabados Györgyre, Kimmel apóra, a 180-as Csoportra. S igazi elvakult avantgardista lett.

„Ma már persze mosolygok rajta, de tény, mindent mereven elutasítottunk, ami nem ebbe a kultúrkörbe tartozott – tekint vissza a mából erre az időszakára. – Viszont önképzőkörszerűen utánajártunk mindennek. Orsós magnószalagon gyűjtöttük a felvételeket, a zenehallgatás igazi szeánsznak számított, meg hát abban az időben egyáltalán nem volt könnyű magazinokhoz, könyvekhez, dokumentumokhoz hozzájutni. A ma napig abból az ismeretanyagból élek, amit akkor, főiskolás éveim során sikerült felkutatnom.”

A hetvenes évek vége felé aztán csoporttársaival létrehozta az első győri dzsesszklubot. Ami persze akkoriban még nem annyira koncerteket, mint magnó- és lemezhallgatós partikat jelentett. Az országban működő számos ilyen klub közül a győri számított a legradikálisabbnak. Nem is működött sokáig.

Viszont amikor 1981-ben végre útlevelet kapott, egyik barátjával, Zomborác Tiborral azonnal elindult feltérképezni a nyugati dzsesszéleletet. Elsőként a nickelsdorfi avantgárd dzsesszfesztiválra látogattak el, majd egészen Amszterdamiig, a világhírű Bimhuis klubig mentek (ma fontos együttműködő partnerük), hazafelé jövet pedig útba ejtették a közeputas saalfeldeni fesztivált. Hazaérve pedig elhatározták, Győrött is hasonló eseményeket szerveznek. Még ha ez a vasfüggöny mögött közel sem tűnt olyan egyszerűnek.

„Akkoriban például nem lehetett közvetlenül külföldre telefonálni – eleveníti fel ezeket az idők. – Viszont távközlési mérnökként a Magyar Postánál dolgoz-

tam, s mi tudtuk, hol lehet észrevétlenül belenyúlni a nemzetközi vonalakba. Így esténként zavartalanul szervezkedhettünk Hans Falbbal, a nickelsdorfi fesztivál vezetőjével. Ennél nagyobb problémát jelentett a gázi előteremtése. Ha egy bulit nem az Interkoncert szervezett, akkor egy külföldi muzsikus naponta maximum ezer forintot kaphatott, ami már akkor is nevetséges volt. Ezért az amúgy szólókoncertet adó Anthony Braxton papíron három napon át egy tíztagú bigbanddel lépett fel. Valutát viszont nekünk is üzerektől kellett beszerezni, elég nagy kockázatot vállalva ezzel.”

Anthony Braxton elhozatala mindenestre magyar dzsessztörténeti jelentőségű tett volt. A nagyobb egyetemek faliújságjain apró cetlikén meghirdetett esttel vette ugyanis kezdetét az a nyolc koncertből álló sorozat, amely civil kezdeményezésként először törte meg a Magyar Rádió dzsesszkoncertszervező hegemoniáját, s amely először adott koncepciónálisan hazai bemutatkozási lehetőséget az avantgárd nemzetközi élvonalának. 1982 tavasza és 1984 ősze között Braxtonon kívül olyan muzsikusnagyságok léptek fel Győrben, mint George Lewis, Roscoe Mitchell, a Rova Saxophone Quartet, Keshavan Maslak, Zbigniew Namyslowski, valamint a hazai kísérleti zenészek közül Szabados György, Dresch Mihály, Grensó István és Binder Károly.

De hiába puhult megállíthatatlanul a Kádár-rendszer, mindezt az apparátus egyáltalán nem nézte jó szemmel. Előbb a sorozathoz védőernyőt biztosító Györkös László igazgatóhelyettest távolították el, majd a szervezőktől vettek érzékeny búcsút. Az eredetileg a koncertekhez kötődő, hiánypótló, országos „hatósugarú” Jazz Studium folyóirat megjelentetését viszont egészen 1990-ig folytatták, hol szamizdat, hol félszamizdat jelleggel.

Közben Hartyándi a filmkészítéssel is egyre intenzívebben foglalkozott. S mikor megtudta, hogy a tanács meg akarja szüntetni a szocialista amatőr filmek nemzetközi fesztiválját, az önszerveződő új győri

Bár már a szülei is Győrben születtek, a német, sváb és magyar gyökerű rokonság a környező falvakból származik. Maga a Hartyándi név szintén unikum – akit ma Magyarországon így hívnak, biztos, hogy szegről-végről rokon.

Fotó: Kurucz Árpád

filmes és fotós generációval (Győri Vizuális Műhellyel, Lázár Károllyal, Tóth Erzsébettel, Tóth Tamással) elhatározta, hogy annak leple alatt újfajta seregszemlét hoz össze. A szervezési munkák közben pedig szerencsére bekövetkezett a rendszerváltás. Így indulhatott el és erősödhetett meg a később Mediawave-re keresztelt szemle, amely azóta a térség egyik legjelentősebb nemzetközi fesztiváljává nőtte ki magát.

„Minden olyan művet igyekszünk bemutatni, ami nem fér bele a hagyományos üzleti, forgalmazási kategóriákba – vázolja ars poeticájukat. – Legyen az rövidfilm, dokumentumfilm, kísérleti film vagy animáció. A zenében pedig azokat a típusú kreatív produkciókat keressük, amelyek idehaza a fősodorból szintén kiszorulnak – a kortárs dzsesszt, a világzenék különleges irányzatait, az underground friss hajtásait vagy az autentikus népzene. Alulról, a civilek együttműködésével kell kezdeni Európa újraegyesítését, a Hegyeshalomnál ma is meglévő »szellemi vasfüggöny« bontogatását, mert a politikusok csak beszélnek róla, mi viszont teszünk érte. Nemzetközi műhelyeinkkel, fesztiválunkkal, a különböző művészeti ágak közvetítésével.”

Lehet persze szeretni vagy nem szeretni azokat a produkciókat, amelyeket a Mediawave évről évre kínál, de az biztos, hogy – a Sziget, a Budapesti Tavaszi Fesztivál és a Művészetek Völgye mellett – azon kevés magyar eseménysorozat egyike, amely rajta van a nemzetközi fesztiváltérképen, s így valós kulturális idegenforgalmat generál. Még akkor is, ha a Mediawave sosem akart tömegrendezvénné válni, megmaradt amolyan szakmai találkozóznak, szakértőkkel, gyűjtőkkel, fanatikussal. S makacsul ragaszkodik a függetlenségéhez. Hadakozott is ezért eleget például a korábbi helyi önkormányzattal (a maival biztatóan alakul az együttműködés). Mert hát hiába jött meg a rendszerváltás, a civileket – így Hartyándi Jenőt és szabadcsapatát – a közhivatalokban, a minisztériumokban ma is kellő gyanakodással kezelik.